

Son Dönem Osmanlı Edebiyatının Nazire Derleyicisi: İbnülemin Kemal İnal ve *Gülzâr-ı Nezâir* Adlı Mecmûası*

Nagihan Gür**

Öz

Bu çalışmada, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi İbnülemin Koleksiyonu'nda yer alan *Gülzâr-ı Nezâir* adlı nazire mecmûası ele alınmıştır. İbnülemin Kemal İnal tarafından derlenen söz konusu mecmûa, XX. yüzyıl başı Osmanlı edebiyatının seyrini takip etmek ve İbnülemin çevresinde oluşmuş edebî muhitin izlerini sürmek açısından önemli bir yerde durmaktadır. Bu makalede, *Gülzâr-ı Nezâir*'de nazireleri yer alan ve birçoğu döneminin önemli şair/bürokrati olan nazire yazarları ile İbnülemin Kemal İnal arasındaki ilişki "encümen" oluşturma fikri bağlamında irdelenmiştir. Ayrıca nazire yazarlarının içinde konumlandığı sosyal ağ ve bu ağın edebî gelenekte nerede durduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tüm bunlarla birlikte, mecmûada yer alan nazirelere dair birtakım değerlendirmeler yapılarak bu nazirelerin, Osmanlı şiir geleneğinin ve Encümen-i Şu'arâ fikrinin devamlılık kazanmasında nasıl bir işlev üstlendiği irdelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

İbnülemin Kemal İnal, *Gülzâr-ı Nezâir*, Encümen-i Şu'arâ, son dönem Osmanlı edebiyatı, nazire, mecmûa, edebi ve sosyal ağ, meclis

* Geliş Tarihi: 07 Temmuz 2015 - Kabul Tarihi: 04 Aralık 2015

** Yrd. Doç. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü – Ankara/Türkiye
nghn.gur@gmail.com

İbnülemin Kemal İnal, Tâhir Selâm'ın bir gazeline şair arkadaşlarıyla birlikte yazdığı yirmi iki nazireyi *Gülzâr-ı Nezâir* adlı bir mecmûada toplar (Akün 2000: 252)¹. İbnülemin'in kendi hattıyla kaleme aldığı bu mecmûa, "Târihçe-i Nezâir" başlığını taşıyan mensur bir kısımla başlar. Bu mensur kısımda İbnülemin Kemal İnal, "Mehmed Tâhir Selâm Bey" başlığı altında şairin kısa bir biyografisine yer verir. Adeta bir tezkire maddesi özelliği gösteren bu kısım, *Gülzâr-ı Nezâir*'i biyografik bilgi içeren şiir mecmûaları gelenegine eklemeler. Benzer şekilde, Osmanlı şiir mecmûalarında da birtakım biyografik bilgilere rastlamak mümkündür. Ancak *Gülzâr-ı Nezâir*'de yer alan biyografik bilgilerin gelenekteki örneklere kıyasla daha geniş bir içeriğe sahip olduğu görülür². Söz konusu mensur kısmı nazireler takip eder. 30 Mart 1322 (1904) tarihinde yazılmaya başlanan ve 27 Nisan 1323 (1905) tarihinde son bulan söz konusu nazireler, mecmûada yazılış tarihlerine göre sıralanmıştır. Tâhir Selâm'ın sanatına gösterilen "derin bir iz'az ve ihtiramın" (Köksal 2006: 41) yansıması olarak okunabilecek bu mecmûa, Hâşim el-Mekkî Bey, Hüseyin Hâşim Bey, Fâik Reşâd, Muallim Cûdî, Besim Bey, Ali Emîrî, Filorinalı Nâzım, Ferîk Mustafa Hilmî Paşa, Üsküdarlı Talat Bey, Halîl Edîb Bey, Kemâleddîn Efendi, İbn Fânî Selâhaddîn Efendi, Mahrûkizâde Cafer Bey ve Mahmûd Fazlî Efendi'nin nazirelerini içermektedir.

Mecmûanın giriş kısmından öğrendiğimiz üzere, Hüseyin Hâşim Bey, Üsküdarlı Talat'dan Tâhir Selâm Bey'in aşağıdaki beyitlerini duyar ve sonrasında bu beyitleri İbnülemin'e bildirir:

Gül gibi pür-tarâvet olmuşsun
Reng ü bûdan 'ibâret olmuşsun

Seni ey nev-nihâl görmeyeli
Büyümüş serv-kâmet olmuşsun

(İnal yty: 1b)

İbnülemin bu beyitleri duyunca çok beğenir. Tâhir Selâm'ın diğer şiirlerini bu derece "latif" bulmadığını söyleyen İbnülemin, söz konusu gazelin peşine düşer ve Üsküdarlı Talat Bey'e başvurur. Üsküdarlı Talat Bey, söz konusu şiiri on beş sene önce bir mecmûada gördüğünü, ancak o mecmûanın şu an nerede olduğunu bilmediğini söyler. Hüseyin Hâşim Bey de söz konusu gazele ulaşmaya çalışır, ancak bir sonuç alamaz. Bu durum İbnülemin'in merakını daha da arttırır. Bu merakı mecmûada yer alan şu satırlarda görmek mümkündür:

Gül gibi pür-tarâvet, reng ü bûdan ‘ibâret olan’ o iki beyti tekrar etdikce şevkim gibi derdim de tazelendi. Tal‘at’la Hâşim’den aldığım cevap derd üstüne derd oldu. “Bir goncaya bir hâra nigâh eyledi bülbül/ Derdi iki oldu buna âh eyledi bülbül” şarkısını ibtidâ “tâhir buselik” makamından terennüm etmişdim. Bilâhare makâm-ı “sûz-nâk”tan terennüme mecbûr oldum. ‘Adetâ bülbül gibi feryâd etdim. Başvurmadığım yer kalmadı. Piç ü tâbdan, her gûşeye şitâbdan başım döndü. Ne çare: “Bağbân bir gül için bin hâra hizmetkâr olur. (İnal yty: 1b-2a)

Söz konusu gazelin tamamına ulaşmaktan umudu kesen İbnülemin, bu iki beyti tanzir etmeye/ettirmeye niyetlenir. Bu düşüncesini, “Gazelin tamamını bulmaktan me’yûs olunca “Letâfet-i sühanı ehl-i tab‘a söyletsek’ me’âline tevfikân sühan-şinâsân-ı eviddâya birer nazire söyletmeyi medâr-ı tesellî ‘addeyledim” (İnal yty: 2b) ifadeleriyle dile getirir. Bunun ardından İbnülemin, “gül gibi pür-tarâvet olan o gazel-i letâfet-engîze zakkum gibi bir nazîre-i kesâfet-âmîz” (İnal yty: 2b) söyleyerek bir söz düellosu başlatır. İbnülemin’in bu naziresi yakın çevresinde bulunan şiir meraklısı birtakım “yârân-ı müzeyyen-şinâsân” için bu söz düellosuna davet niteliği taşır³. Böylelikle, birçoğu döneminin önemli bürokratik görevlerinde bulunmuş ve aynı zamanda şairlikleriyle şöhret kazanmış on beş “yârân-ı müzeyyen-şinâsân”, İbnülemin’in bu çağrısına cevaben söz konusu beyitleri tanzir eder. İbnülemin de bir “nazire derleyicisi” (Köksal 2006: 120) olarak söz konusu nazireleri *Gülzâr-ı Nezâir*’de bir araya getirir.

İbnülemin Kemal İnal, nihayetinde, Tâhir Selâm Bey’in söz konusu gazeline bir şekilde ulaşır ve *Son Asır Türk Şairleri* adlı tezkiresinin “Selâm” madde-sinde bu gazele yer verir. Bu durum, nazirelerin yazılma sürecinde ya da tamamlanmasının ardından İbnülemin’in gazelin izlerini sürmeye devam ettiğini ve sonunda gazelin tamamına ulaşır onu bilinçli bir şekilde tezkiresine kaydettiğini göstermektedir. Tâhir Selâm’ın söz konusu gazeli şöyledir:

Gül gibi pür-tarâvet olmuşsun
Reng ü bûdan ‘ibâret olmuşsun
Seni ey nev-nihâl görmeyeli
Büyümüş serv-kâmet olmuşsun
Sende evvel yok idi bu vahşet
Şimdi âhû-tabî‘ât olmuşsun

Bir nigâh etmiyorsun uşşâka
Hele pek bî-mürüvvet olmuşsun

Hâl ü kâlınden anladım ki Selâm
Mazhar-ı feyz-i ‘izzet olmuşsun⁴

(İnal 1988: 1684-1685)

Tâhir Selâm’ın gazeline yazılan nazireleri, “Aslına nisbet edince aralarındaki fark -mahsul-i feyz-i kudret olan tabî’î bir gül ile sun’î bir gül, yâhûd bahâr-ı safâ-efrûz ile hazân-ı hüzn-engîz- derecesinde kalır” (İnal yty: 2b) şeklinde değerlendiren İbnülemin, Tâhir Selâm’ın gazeli ve nazireler arasında şairin sanatını yüceltici bir ayrıma gider. Nazirelerin içeriğine dikkat yönelttiğimizde ise, “rûh-ı Selâmı da rûh-ı kelâmı da şâd e[den]” (İnal yty: 2b) bu nazirelerin Tâhir Selâm’ın şiirinin ötesinde bir başarıya ulaştıklarını görmek mümkündür.

Mecmûanın giriş kısmında tahkiyeli bir anlatım sergileyen İbnülemin, söz konusu nazirelerin yazılma sürecine dair bazı bilgilere de yer vermiştir. Bu bilgiler, söz konusu nazire mecmûasının derlenmesine ilişkin bize birtakım kayıtlar (Gürbüz 2012: 101) sunar. Geleneksel mecmûa tertiplerinde pek görülmeyen bu detay bilgiler, mecmûa yazınına yöneltilen “Mecmûaların içerikleri birbirinden bağımsız olarak mı yoksa bir bütün olarak mı tasarlanmıştır?” (Quinn 2012: 257), “Mecmûaların derlenme amaçları nelerdir?”, “Mecmûa derleyicisi hangi ihtiyaca cevaben mecmûasını hazırlamıştır?” şeklindeki sorulara da bir cevap niteliğindedir⁵.

“Dârü’l-Kemâl”: “Encümen” Fikrinin Yeniden Doğuşu ve İbnülemin Konağı

“Toward a Meclis-Centered Reading of Ottoman Poetry” [Osmanlı Şiirini Meclis Merkezli Okumaya Doğru] başlıklı makalelerinde, şiiri canlı bir obje olarak değerlendiren Mehmet Kalpaklı ve Walter G. Andrews, divanlarda kayda geçmiş şiirleri meclis merkezli okumaya dair birtakım öneriler sunar. Şiirlerin kendi başlarına herhangi bir bağlamı olmadığını, birçok şiirin kendini üreten bağlamdan ve tarihsel zaman dizininden koparılarak kayıt altına alındığını belirten Kalpaklı ve Andrews, Osmanlı şiirinin üretilme sürecinde meclisin önemli bir rol üstlendiğine dikkati çeker (2009: 309). Söz konusu makalelerinde, çeşitli sosyal tabakalarda oluşmuş meclislere, bunlara kimlerin katıldığına ve bu meclislerde hâmi-mahmû ilişkisinin nasıl

kurulduğuna (2009: 317) işaret eden araştırmacılar, meclislerde yürütülen faaliyetlere odaklanmayı ve bu faaliyetlere dair mevcut kanıtları derlemeyi önerir. Söz konusu araştırmacıların Osmanlı şiirini meclis merkezli okuma önerisi, *Gülzâr-ı Nezâir*'i üreten bağlamı ve bu bağlam etrafında oluşmuş edebî faaliyetleri ortaya koymak açısından önem taşımaktadır.

“Edebiyat hafızasının mekânı ol[an]” (Anar 2012: 71) Osmanlı sosyo-kültürel hayatı ve bu hayatın edebî gelenekteki temsilini yansıtan meclis kültürü, sanat temelli oluşturulan sosyal ağların en önemli sağlayıcılarından birisidir. Sanat ehli için adeta bir “yarış meydanı” (İnalçık 2011: 196) olan, klasik disiplini oluşturan ve edebî ekollerin süreklilik kazanmasını sağlayan bu meclisler, Osmanlı döneminde her tabakada varlık göstermiştir. XIX. yüzyıla gelindiğinde şair meclislerinin sayısının arttığı, bu meclislerin yeni bir kimlik kazandığı ve bu tarz toplulukların zamanla akademik bir yapıya dönüştüğü görülür (Özgül 2012: 14). *XIX. Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak Encümen-i Şu'arâ* adlı kitabında, XIX. yüzyılda farklı meclislerin oluştuğunu söyleyen M. Kayahan Özgül, bu dönem meclislerinde yarışma fikrinin yavaş yavaş ortadan kalktığına işaret eder. Bu dönem edebî müsabakaların çok “poetik yakınlık”lara dayandırıldığına vurgu yapan Özgül, bu tarz encümenlerin “yeni bir sanatkâr tipi” (2006: 77) yarattığını ileri sürer.

XIX. yüzyıl sonrasında da devam eden ve Encümen-i Şu'arâ ruhunu geleceğe aktaran bu meclisler, çeşitli kanallarla XX. yüzyıla taşınmış, apartman daireleri, konak ve köşklere yürütülen çeşitli faaliyetlerle süreklilik kazanmıştır. İbnülemin Kemal İnal'ın konağı, bu faaliyetlerin sürdürülmesi bağlamında önemli bir işlev üstlenir. İbnülemin, babası Mehmed Emin Paşa'nın kurduğu edebî ve kültürel mahfili kardeşiyle birlikte kendi konağında ölünceye kadar devam ettirmiştir (Anar 2012: 161). Dârü'l-Kemâl⁶ olarak adlandırılan bu konak, Cumhuriyet sonrası faaliyetlerini sürdüren en uzun ömürlü edebî muhitlerden birisidir⁷. Devrin entelektüellerinin toplandığı, sadrazamlar, şeyhülislam, valiler, nazırlar, sefirler, şairler, müzisyenler, hattatlar ve meşhur oryantalistlerin uğrak yeri olan “Dârü'l-Kemâl”, siyasi, edebî ve ilmî alanda birçok konunun görüşüldüğü “bir akademi, konseratuvar ve kültür ocağı” (Toros 1998: 92) olarak değer kazanmıştır. Söz konusu konak, Muallim Naci ekolünün sürdürülmesi ve klasik formların süreklilik kazanmasında da önemli bir rol oynamıştır (Özgül 2012: 19).

“Geleneksel sohbet kültürü” (Anar 2012: 161) üzerine kurulan İbnülemin’in söz konusu meclisi, *Gülzâr-ı Nezâir*’de nazireleri bulunan şairlerin de uğrak yerlerinden birisidir. Kendilerini İbnülemin’in edebî topluluğunda konumlandırın nazire yazarları, aynı zamanda, İbnülemin çevresinde oluşmuş kültürel atmosferin de önemli bir parçası olmuşlardır. *Son Asır Türk Şairleri* adlı tezkiresinde, çeşitli bağlamlarda nazire yazarlarıyla kurduğu ilişkiye ve onları bir araya getiren kültürel atmosfere temas eden İbnülemin, tezkiresinde *Gülzâr-ı Nezâir*’i üreten kültürel atmosferin/meclisin varlığına dair birtakım “kanıtlar” ortaya koyar. Bu kanıtlar, mecmûada yer alan nazirelerin üretildiği bağlama ve tarihsel zaman dizinine dair bize önemli veriler sunar.

Peki, İbnülemin’in çevresinde oluşan ve *Gülzâr-ı Nezâir*’de temsil bulan söz konusu meclis, edebî değerleri sağlamlaştırmak ve klasik formları geleceğe taşımak adına nasıl bir işlev üstlenmiştir? Bu topluluk, bir encümen kurma, bir akademi oluşturma bilinciyle mi bir araya gelmiştir? Söz konusu topluluğu bir araya getiren dinamikler nazire yazınına nasıl yansımıştır? Bu soruları cevaplandırmak adına, öncelikle nazire geleneği ve encümen oluşturma fikri arasındaki paralelliklere dikkat yöneltmek uygun olacaktır.

Encümen-i Şu’arâ’nın XX. Yüzyıldaki Bir Temsili: Gülzâr-ı Nezâir

Encümen-i Şu’arâ müdavimleri arasında nazire yazma uğraşını, “her şeyden önce bir dostluk işareti” (2012: 233) olarak değerlendiren M. Kayahan Özgül, “encümen” oluşturma fikrini nazire yazma uğraşısı üzerinden şu şekilde yorumlar: “Bir encümen teşkil etmek, birkaç şairin kendilerini devrin diğer şairlerinden farklı gördükleri manasını taşır. Bu farklılığı hissetmenin en kolay yolu nazirelerdir. Ayrıca birbirini tanzir eden şairler arasında birlik ruhunun, aynı encümene dâhil olma şuurunun uyanması da daha kolaydır” (2012: 227). Özgül’ün bu tespitleri, *Gülzâr-ı Nezâir*’de bir araya gelen nazire yazarlarının birbirlerine olan poetik yakınlıklarını, birtakım müşterek değerler üzerinden encümen oluşturma fikrine nasıl ulaştıklarını ve bu fikri nazire yazınında nasıl sergilediklerini değerlendirmede bize önemli bir bakış açısı sunar.

Gülzâr-ı Nezâir’de nazireleri bulunan şairlerin birtakım ortak özellikleri bulunur. Bu özellikler arasında en dikkate değer, şairlerinin yahut mürettep divanlarının bazı sebeplerden dolayı bugüne ulaşmamış olmasıdır. Filorinalı

Nâzım, Üsküdarlı Talat, Halîl Edîb Bey, Hüseyin Hâşim Bey, Besîm Bey, Muallim Cûdî, Kemâleddîn Efendi bu şairler arasında yer alır. Bu durum, *Gülzâr-ı Nezâir*'in, söz konusu şairleri tanımak ve edebî yetkinliklerini kavramak adına önemli bir kaynak olduğunu bize gösterir.

Söz konusu şairlerin bir diğer ortak özelliği, “sür’at ve suhûletle” [hızlı ve kolaylıkla] şiir söylemeleridir. Nazire yazarları içerisinde şiirle en çok meşgul olanı Ali Emîrî Efendi’dir. “Şair” den öte “nâzım” (Ergun 1946: 1254) olarak değerlendirilen Ali Emîrî, İbnülemin’in nazarında, nazmı nesrinden üstün olan ve çabuk şiir söyleme yeteneği bulunan bir şairdir (İnal 1999: 465). Nazire yazarlarından Filorinalı Nâzım da iyi bir şair olarak görülür. İbnülemin nezdinde Filorinalı Nâzım, Abdülhâk Hâmid’in tarzını takip eden ve şiirlerinde -başkalarının gibi- lafız, mana, vezin, kafiye hatalarına tesadüf edilmeyen (İnal 1988: 1156) yetenekli bir şairdir. Benzer şekilde Halîl Edîb Bey de, “şiiri suhûlet ve sür’atle” (İnal 1999: 411) söyleyen ve çok sayıda şiiri olan bir söz ustasıdır. Nazire yazarları içerisinde mutasavvifâne şiirler yazan ve manzumeleri birkaç divan teşkil edecek nitelikte olan Muallim Cûdî Efendi de, “kemâl-i sür’at ve suhûletle şiir söyleyenlerden” addedilir. İbnülemin onun şiirlerini “tekellüften âzâde” ve “ekseriyetle mutasavvifâne” bulur (İnal 1999: 378-379)⁸. “Eski ve yeni tarzlarda şiir söyleyen ve her vadede şiir söylemeğe muktedir olan” (İnal 1999: 281) bir diğer nazire yazarı Besim Bey de benzer şekilde şiir yetisi yüksek “mütehâyizân-ı şu’arâ”dan bir şairdir.

Nazire yazarlarının İbnülemin tarafından ön plana çıkarılan bu ayırt edici özellikleri onların bu mecmûada bir araya gelme ve İbnülemin tarafından söz düellosuna dâvet edilme nedenlerini açıklar niteliktedir. Birçoğu eski şiir tarzını bilinçli bir şekilde devam ettiren bu şairlerin söz konusu mecmûada bir araya gelmesi, ekol oluşturma çabaları ve “poetik tekamül”lerinin bir yansıması olarak da değerlendirilebilir.

Söz konusu nazire yazarlarını bir araya getiren farklı dinamikler de söz konusudur. İbnülemin’in *Son Asır Türk Şairleri*’nde, “Ülfet ve meveddet, vefatına kadar devam etti. Niçe latîf muhâverelerimiz [...] vardır ki tahattur ettikçe müteessir olurum” (1999: 559) ifadeleriyle bizlere tanıttığı Hüseyin Hâşim Bey, Türk, Arap ve Fars edebiyatına vâkıf, şiirden anlayan birisidir (1999: 559). İbnülemin’in evinde gerçekleştirilen toplantılara katılan Hüseyin Hâşim Bey, İbnülemin’in de aralarında bulunduğu Mehmed Âkif, Ağlarcazâde

Hakkı ve -İbnülemin'in kardeşi- Ahmet Tevfik ile birlikte *Resimli Gazete*'yi neşretmiştir (İnal 1988: 1202). Eski şiir tarzını benimseyen Fâik Reşâd da, hem nazire yazarları hem de İbnülemin ile yakın ilişki içerisinde. Fâik Reşâd, “Muallim Naci, Şeyh Vasfî, Andelîb Esad, Müstecâbîzâde İsmet, Mehmed Celâl, Harputlu Hayrî ve Üsküdarlı Talat gibi şairlerle içki ve saz meclislerine katılmış, onlardan bazıları ile müşterek gazeller tertip etmiştir. Devrin Ali Emîrî, Bağdatlı İsmail Paşa, Bursalı Mehmed Tâhir gibi biyografi ve kitâbiyat sahasının ünlüleriyle birlikte 1909 Kasımında Târîh-i Osmânî Encümeni muhabir âzâlığına seçil[en]” (Akün 1995: 105) Fâik Reşâd'ın Ali Emîrî ve Üsküdarlı Talat'la kurduğu münasebet de dikkate değerdir. Diğer bir nazire yazarı Muallim Cûdî Efendi de İbnülemin'in çevresinde yer almış ve şiirleriyle onun takdirini kazanmış nazire yazarlarındandır. Muallim Cûdî'yi dönemin entellektüelleri ve şairleriyle tanıştıran İbnülemin ve Besim Bey'dir (İnal 1999: 386). Benzer şekilde her iki isme yakın olan Besim Bey de nazire yazarları arasında yerini almıştır. İbnülemin ve kardeşi Ahmet Tevfik Efendi ile yakın münasebeti olan Besim Bey, şiir yazma melekesini edinmede Muallim Cûdî Efendi'den büyük ölçüde yararlanmış (İnal 1999: 280). Mecmûada dört naziresi yer alan Ali Emîrî Efendi de - zaman zaman çeşitli polemikler yaşamış olsalar da- İbnülemin Kemal İnal'a ve diğer nazire yazarlarına yakınlığıyla bilinmektedir. Benzer şekilde, kendisini “şiir kralı” ilan eden Filorinalı Nâzım da nazire yazarlarıyla aynı muhiti paylaşmış ve onların meclisinde kendisine yer bulmuş bir diğer nazire yazardır. Bu hal-kaya eklenen nazire yazarlarından diğeri ise, Üsküdarlı Talat Bey'dir. *Son Asır Türk Şairleri*'nden öğrendiğimiz üzere Filorinalı Nâzım'la yakın ilişki içerisinde olan Üsküdarlı Talat Bey de İbnülemin Kemal İnal ve Hüseyin Hâşim'in sosyal ağında kendisine önemli bir yer edinmiş nazire yazarlarındandır.

Söz konusu nazire yazarları, İbnülemin'le kurdukları yakın ilişkiyi kendi edebî üretimlerine de yansıtmışlardır. Öyle ki Halîl Edîb Bey, Hüseyin Hâşim ve Filorinalı Nâzım, İbnülemin'in babası Mehmed Emin Bey'in ölümüne tarih manzumeleri yazmışlardır (Şeker vd. 2009: 93-94). Yine nazire yazarlarından bir kısmının İbnülemin'le ilgili mütalaanâmeler kaleme aldıkları ve ona dair şiir ve tarih manzumeleri yazdıkları görülür (Şeker vd. 2009: 270-272). İbnülemin'in vefatına Muallim Cûdî, Besim Bey, Filorinalı Nazım ve Üsküdarlı Talat Bey mersiyeler yazmışlardır (Şeker vd. 2009: 103-104).

Nazire yazarları ve İbnülemin Kemal İnal arasındaki ilişki, yalnızca poetik düzlemde bir seyir göstermez. Söz konusu isimler ve İbnülemin arasında mesleki açıdan bir tür “hâmi-mahmî” ilişkisinin varlığı da söz konusudur. İbnülemin’in konağına devam edenlerin “İbnülemin’e bir işleri düşerse onun bu işleri hemen hallettiği ve bu yüzden de konağa gelen gidenin çok olması mahfil sahibinin aynı zamanda devlet kademesindeki görevi sebebiyle bir hâmi” (Anar 2012: 168) olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Nitekim Topkapı Sarayı kütüphanesinde yer alan evrakın tasnifinin yapılması için o dönem Sadâret Müsteşarlığında bulunan Emin Bey’in İbnülemin’i görevlendirmek istemesi, İbnülemin’in ise Hüseyin Hâşim Bey’i bu göreve tavsiye etmesi ve nihayetinde Hâşim Bey’in bu göreve tayin olunması (Şeker vd. 2009: 215-216) onun yüklendiği bu hâmilik vasfının bir göstergesidir.

Nazire yazarlarını *Gülzâr-ı Nezâir*’de bir araya getiren etkenlerden bir diğeri ise bu kişilerin ortak şiir geleneği ve mazmun sistemine bağlanmış olmaları ve bu çerçevede nazire geleneğini sürdürme çabası taşımalarıdır (Dia 1995: 180). M. Kayahan Özgül, nazire ve müşterek gazel söyleme uğraşına dair şöyle bir tespitte bulunur: “O günleri yaşamış bir iki şair buluşunca, -maziyi yâd etmek için olsa gerek- nazireler, müşterek gazeller söylemeyi sürdürürlerse de eski şevki ve zevki bulamazlar. Neticede, Muallim Naci heves ve canlılık getirene kadar geçecek durgun ve sessiz bir devreyi yaşamaya başlarlar” (2012: 135). Özgül’ün bu tespiti, Muallim Naci’ye gelinceye kadar nazire ve müşterek gazel geleneğinin bir şekilde devam ettiğine işaret etmesi açısından önemlidir. Encümen-i Şu’arâ’nın ardından “Muallim Naci’nin başını çektiği [birtakım] yazar ve şairler, nazire geleneğini devam ettirmeyi bir anlamda eski şiiri devam ettirmenin bir gereği olarak görmüşler ve eski şairlerin şiirlerini tanzir ve tahmis etmeyi meslek haline getirmişlerdir” (Köksal 2006: 112). Bu noktada edebî ekollerin devamında nazire yazımının araçsallaştırıldığı bu dönem ve sonrasında İbnülemin çevresinde oluşmuş böylesi bir topluluğun *Gülzâr-ı Nezâir* gibi bir nazire mecmûa ortaya koyması, şüphesiz, bu amaçlar etrafında bir anlam bulmaktadır.

Diğer yandan, nazire yazarlarının birçoğunun Muallim Naci, Encümen-i Şu’arâ şairlerinden Yenişehirli Avnî ve Hersekli Ârif Hikmet Bey’in takipçisi oldukları görülür. Bu isimler arasında, kendisi de böyle bir edebî topluluk içerisinde yer almış olan Muallim Naci’nin ayrı bir rolü vardır. “Encümen-i Şuarâ’nın dil zevkini devam etti[ren]” (Tanpınar 1997: 262) Muallim

Naci, Encümen-i Şu'arâ ile *Gülzâr Nezâir*'i vücuda getiren topluluk arasında önemli bir köprü oluşturur. Muallim Naci, *Saâdet* gazetesinde "Ukâz-ı Osmânî" ismini verdiği bir sütun açmış ve bu sütun etrafında, kendisinin de dâhil olduğu bir encümen oluşturmuştur (Anar 2012: 60-61). Muallim Naci, aynı zamanda, *Gülzâr-ı Nezâir*'de şiirleri bulunan bazı nazire yazarları ile bir araya gelmiş ve onların şiir zevkini etkilemiştir. Hüseyin Hâşim Efendi, Yenişehir'e tayin olunca Muallim Naci ile burada tanışma fırsatı bulmuş (Erdoğan 2014) ve onun edebî muhitinde yer almıştır. Bir dönem eski edebiyata karşı olumsuz tavır takınan Fâik Reşâd, sonraları Muallim Naci'nin tesiriyle eski şiir zevkini devam ettirenler arasında yer almış ve genellikle eski edebiyatın nazım şekillerini kullanarak şiirlerinde felsefi söyleyişlere yer vermiştir (Yüksel 2014). Benzer şekilde Muallim Cûdî Efendi de, Muallim Naci ve Yenişehirli Avnî'nin tesiri altında kalmış ve bir divan teşkil edecek sayıda eski tarzda şiirler kaleme almıştır (Bektaş 1993: 80). Saadeddin Nüzhet Ergun *Türk Şairleri* adlı kitabında, Cûdî Efendi'yi Muallim Naci'ye benzetir (1946: 1088). Besim Bey de yine eski tarzda şiir yazar ve Muallim Naci'nin meclisine katılan şairlerdendir. Eski ve yeni tarzda söylenmiş defterler dolusu birçok şiiri bulunan nazire yazarı Halil Edîb Bey de (Yekbaş 2014) tıpkı Hüseyin Hâşim, Fâik Reşâd, Muallim Cûdî gibi Muallim Naci'nin etrafında oluşmuş edebî topluluğun önemli üyelerinden birisidir. İbnülemin Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*'nde, "Muallim Naci'nin her eserine ehemmiyet verirdi. Eş'arını vird-i zebân edinmişti" (1994: 412) sözleriyle Halil Edîb Bey'in Muallim Naci'ye olan yakınlığına işaret etmiştir. Aynı zamanda İbnülemin'in meclislerine katılan Halil Edîb Bey, eski tarzda şiirler yazar iyi bir şair olarak bilinmektedir. Üsküdarlı Talat Bey de yine Muallim Naci ve Hersekli Ârif Hikmet Bey'in çevresinde yetişmiş şairlerdendir. Hersekli Ârif Hikmet'in Üsküdar'da oturduğu yıllarda onun konağındaki toplantılara devam eden Üsküdarlı Talat Bey, 1880'den itibaren Muallim Naci'nin edebiyat sayfasını idare ettiği *Saâdet* ve *Zuhur* gazetelerinde çalışmış, Muallim Naci'nin vefatından sonra bir süre *Saâdet*'in edebiyat sayfasını yönetmiştir (Uzun 2012: 377).

Görüldüğü üzere, tüm bu ilişkiler ağı, *Gülzâr-ı Nezâir*'de nazireleri yer alan şairlerin gerek İbnülemin ile kurdukları ilişki gerekse gelenekte takip ettikleri edebî ekoller bağlamında tesadüfen bir araya gelmediklerini ve söz konusu şairlerin kendilerini belirli bir encümenin, bir şiir akademisinin içerisinde konumlandıklarını bize göstermektedir.

Sonuç

Eksik bir gazelden ilham alınarak üretilen ve İbnülemin Kemal İnal'ın şahsi merakının nasıl kolektif bir üretime dönüşebileceğini gösteren *Gülzâr-ı Nezâir*, Osmanlı meclis geleneğinin sürdürülmesi ve bu gelenek etrafında şekillenen edebî ekollerin nazire kanalıyla XX. yüzyıla nasıl taşındığını göstermesi açısından önemli bir yerde durmaktadır. Şiir mecmûalarının derlenme süreçlerine ışık tutan ve klasik geleneği oluşturan bağlama dair bize önemli kanıtlar sunan bu mecmûa, aynı zamanda, XX. yüzyılda yeniden canlanan Encümen-i Şu'arâ ruhunun bir manifestosu olma özelliği taşır. Diğer yandan, bu mecmûa, neredeyse tamamının XVI. yüzyıla ait olduğu tespit edilen ve bugünkü verilere göre XVII. yüzyılda ortadan kalktığı -dahası öldüğü- düşünülen (Altok 2012: 137, 154-155) nazire mecmûalarının XX. yüzyıldaki başarılı bir örneği olması açısından da ayrı bir öneme sahiptir. Tüm bunlarla birlikte, *Gülzâr-ı Nezâir*'de yer alan nazirelerin özgünlükleri ve edebî değerleri, İbnülemin Kemal İnal çevresinde oluşmuş bu ve buna benzer farklı edebî üretimlerin de olabileceğini bizlere düşündürmektedir. Bu bağlamda, söz konusu sosyal ağın peşine düşmek, döneminin vesikalalarında bu topluluğu temsil eden birtakım belgelere ve benzer müşterek edebî üretilere ulaşmak, şüphesiz, son dönem Osmanlı şiirinin seyri hakkında bugünün araştırmacılarına önemli malzemeler sunacaktır.

METİN

Tarihçe-i Nezâir

[1b] → Sütian-perdâzân-ı yârândan Yeñişehir-i Fenârî Hüseyn Hâşim Bey Efendi bir gün -ber-mu'tâd- ziyâret-i fakîre geldi. Eşnâ-yı tiohbetde şâ'ir-i şîrîn-zebân Üsküdarlı Tal'at Bey Efendiden naklen Da'avî Nâzırı Tâhir Selâm Bey merhûmuñ bir tiazel-i rengîninden müfrez olmak üzere şu iki beyiti okudu:

Gül gibi pür-çarâvet olmuşsuñ
Reng ü bûdan 'ibâret olmuşsuñ
Seni ey nev-nihâl görmeyeli
Büyümüş serv-ķâmet olmuşsuñ

Ṭâhir Selâm Ḥazretleriniñ beş on ğazelini görmüşsem de bu kadar laṭîf bulmamışdım. Bu rûḥ-nüvâz sözler beni mest-i safâ etdi. Ğazeliñ tamâmını görmek nuḥbe-i âmâl ḥükmüne geçdi. Eşeriñ -ḥakḫa'l-inşâf-muḥyîsi, ta'bîr-i âḥarla nâzım-ı şânisi olan Ṭal'at'a mürâca'at etdim.

[2a] "...Ğazeli on beş sene muḫaddem bir mecmû'ada görmüş idim. Maṭla', → ḥüsn-i maṭla' olan beyit ḥâtırımda ḫalmış. Ğazel kâmilten ḥâtırımdan çıkmış. O mecmû'a da kim bilir şimdi hangi şâ'irin dest-i ihtirâmında..."

tarzında bir cevâb-ı ye's-engîz aldım. Hâşim, daha bir iki beyit bulacağını va'd etmişti. Taḥarriyât-ı dūr-a-dūra rağmen aradığımı bulamadı.

"Gül gibi pür-ṭarâvet, reng ü būdan 'ibâret olan" o iki beyti tekrar ettikçe şevḫim gibi derdim de tâzelendi. Ṭal'at'le Hâşim'den aldığım cevâb derd üstüne derd oldu.

Bir goncaya bir ḥâra nigâh eyledi bülbül
Derdi iki oldu buña âh eyledi bülbül

şarkısını ibtidâ "ṭâhir büselik" maḫâmından terennüm etmişdim. Bilâḥare maḫâm-ı "süz-nâk"dan terennüme mecbûr oldum. 'Adetâ bülbül gibi fer-yâd etdim. Baş urmadığım yer ḫalmadı. Pîç ü tâbdan, her güşeye şitâbdan başım döndü. Ne çâre: "Bağbân bir gül için biñ ḥâra ḫizmetkâr olur".

[2b] Ğazeliñ tamâmını bulmaḫdan me'yûs olunca "Leṭâfet-i sūḫanı ehl-i ṭab'a söyletsek" → me'âline tevfiḫan sūḫan-şinâsân-ı eviddâya birer nazîre söyletmeği medâr-ı tesellî 'addeyledim. Bir dilber-i gül-bedenen de nâzik-ter olan o şî'r-i rûḥ-perveri hangi şâ'ire oḫudumsa -bir muḥyî-i şî'rûñ- "Bir dil-rübâya düşdü gönül mübtelâsı çok" mışrâ'ını 'âlem-i ḫayâlden cihân-ı mişâle çıkmış gördüm, ol dil-rübâya 'umûm erbâb-ı sūḫan dil-rubûde oldu.

Diğer bir muḥyî-i şî'rûñ "Kâşkî sevdiğimi sevse bütün ḫalk-ı cihân/Sözümüz cümle hemân kışşa-i cânân olsa" beyti de tām muvâfıḫ-ı ḫâl oldu. Her şeyde olduğu gibi şî'rde de az'af-ı nâs bulunduğum ḫâlde gül gibi pür-ṭarâvet olan o ğazel-i letâfet-engîze ben, zaḫḫum gibi bir nazîre-i keşâfet-âmîz söyledim.

Yārân-ı müzeyyen-şināsân ise birer nazîre-i âbdâr ile rûh-ı Selâmı da rûh-ı kelâmı da şâd etdiler. Cenâb-ı hâlîku'l-kalem de andan şâd itsin. Nazîreler cidden bî-nazîrdir. Façat aşlına nisbet edince aralarındaki fark -mağşûl-i feyz-i kudret olan tabî'î bir gül ile şun'î bir gül, yâhûd bahâr-ı safâ-efrûz ile hazân-ı hüzn-engîz- derecesinde çalır.

[3a] → Bir hâlde ki nazîrelerin şî'r-i Selâma hîçâben:

اكر خواهی كه كل بینی رخ خود را تماشا كن
اكر برك خزان خواهی نگاهى جانب ما كن⁹

me'âlini lisân-ı hâl ile tekrâr etdiklerine insân kâni' olur. Ma'a-hazâ bir dilber-i bedî'ü'l-cemâl, kemâl-i cemâlde bir hüsn-i mücessem mertebesine i'tilâ' edememekle hâşşa-i hüsn-den tecerrüd etmeyeceği gibi o dil-rûbâ nazîreler de leţâfet-ârâ ve mü'eddâda aşla taçarrüb edememekle kıymet-i edebîyyeden sâķıt olmaz. Her biriniñ kendine mağşûş bir güzelliği vardır. Anları görenler, her birinden başka başka zevk-yâb olurlar. Çünkü: “Gönül güzellere hep başka başka mâ'ildir”. Hele bir güzeliñ cemâlini ta'yîn etmek için yanına bir çirkin koymak kâfî olduğu gibi -o nezâir-i güzîn de nazîre-i faķire teķâbül edince büsbütün 'arz-ı cemâl eder.

Da'vet-i haķîrâneme icâbet ve işbât-ı müzeyyen ü mürüvvet iden ihvân-ı kirâma 'arz-ı

[3b] mağmidetle nazîre-i şâ'irânelerin “Gülzâr-ı Nezâir” nâmını verdiğim → şu mecmû'aya taķrîr ve ķadr-dânân-ı ahlâfa ihdâ eyledim.

Bâkî:

“Älem-i fânîde ancak ma'rifet bâkî imiş”

Sevvedehu'l-faķîru ileyhi celle celâluhû Seyyid Mağmûd Kemâl b. Meğmed Emîn [ğufire lehumâ].

[4a] → Meğmed Tâhir Selâm Bey

Çavuşbaşı Sa'îd Efendiniñ mağdûm-ı şânîsi ve Şadr-ı a'zâm Raûf Paşanın birâder-i sağîridir. İstanbulda doğmuşdur. Şadâret Mektûbî Kalemine

devâm ile ser-ḥalîfe, mektûbcu, çavuşbaşı (da'āvî nâzır), mükerreren başmuḥâsebeci, meclis-i vâlâ a'zâsı -mertebe-i ūlâ ile- tekrâr da'āvî nâzır olub 59'da inḳıẓâl ve 1260 Ramazânında dâru's-selâma irtihâl etmiştir. Eyüb'de medfûndur. Ser-âmedân-ı fuẓalâdandır. *Kitâb-ı Kıudûrî*'ye şerhi, *Maḳâmât-ı Ğarîrî* ile Mevlânâ 'İşâmeddin'in *Mizânü'l-e-deb* nâmındaki eşerine tercümesi vardır. *Divânı* müdevven ise de ṭab' olunmamıştır.

[4b] → Mîr Tâhir Selâm -ekremehu'l-lâhu bismihi's-selâm
Feilâtün (Fâilâtün) Mefâilün Feilün (Fa'lün)

Gül gibi pür-ṭarâvet olmuşsuñ
Reng ü bûdan 'ibâret olmuşsuñ

Seni ey nev-nihâl görmeyeli
Büyümüş serv-ḳâmet olmuşsuñ

[5a] → Li-nâmıḳihi'l-ḫaḳîr

Rûḫ-baḫş-ı leṭâfet olmuşsuñ
Belki rûḫdan 'ibâret olmuşsuñ

Leme'ât-ı kemâl-i ḫüsnüñle
Bedr-i leyl-i sa'âdet olmuşsuñ

O münevver cebîn-i şâfîñla
Nûr-ı şubḫ-ı şabâhat olmuşsuñ

Rûyuñu seyre kimde ṭâḳat var
Âfitâb-ı ṭarâvet olmuşsuñ

Hep güzeller seniñle tâbândır
Maṭla'-ı ḫüsn-i şüret olmuşsuñ

Şüretiñ sîretiñle tev'emdir
Şâhid-i feyz-i ḳudret olmuşsuñ

Gözü dünyâ görür seni göreniñ
Nûr-ı çeşm-i muḫabbet olmuşsuñ

[5b] → Yok nazîriñ denilse lâyıḳdır
Sen ki mahz-ı nezâhat olmuşsuñ

Sende ‘işve teccessüm etmiş de
‘Âlem-i ‘aşka âfet olmuşsuñ

Seni insân degil melek de sever
Bir cihân-ı melâhat olmuşsuñ

Ĥaber aldım Kemâl-i bî-tâba
Mâ’il-i va‘d-i vuşlat olmuşsuñ

“انجز الوعد يا طبيب تعالى¹⁰”

Ĥaste-i ‘aşka şihhat olmuşsuñ

28 Zilhicce sene 324

29 Kânûn-i şânî sene 322

[6a]→ Bir mücessem melâhat olmuşsuñ

Ĥüsn ü ândan ‘ibâret olmuşsuñ

Bu ne cilve ne câzibe ne edâ

Bu ne kâmet-kıyâmet olmuşsuñ

Ĥüsünüñ görmeyen gören bayılır

Ĥâşılı başka âfet olmuşsuñ

Etdi ‘uşşâkı bî-nevâ ġamzeñ

Bağ ne hâlete âlet olmuşsuñ

Hâşimiñ ĥaddi mi seni tavşîf

Ĥüsn ü ândan ‘ibâret olmuşsuñ

Hâşim el-Mekkî Bey

30 Kânûn-ı şânî sene 322

[6b] → Kâmetiñle kıyâmet olmuşsuñ

Âh âh ne âfet olmuşsuñ

Müncezibdir bütün kulüb saña

Ĥible-gâh-ı muĥabbet olmuşsuñ

Nefesiñden ĥayâle rûĥ gelir

Müteneffis nezâket olmuşsuñ

Şi‘r-i zî-rûĥ-ı pür-şetâretsın

Mütecessim nezâhat olmuşsuñ

Seni görse melek de ‘âşık olur
Nev-bahâr-ı leţâfet olmuşsuñ

Reşk eder âb u tâbıña gül-i ter
Mütebessim tarâvet olmuşsuñ

Bu behiştî yegâne bûyuñla
Güle bādî-i humret olmuşsuñ

Sîneñi seyredince zannetdim

[7a] → Şubh-ı feyyâz-ı cennet olmuşsuñ

Çeşmiñe bir nigâh eden bayılır

Ne kadar mest-i nahvet olmuşsuñ
Hüseyn Hâşim Bey

1 Şubat sene 322

Yine pür-zîb ü zînet olmuşsuñ
Bir mücessem zerâfet olmuşsuñ

Ser-te-ser al câmeler giyinüb
Hey ne fitne ne âfet olmuşsuñ

Dûş-ı nâz üstüne atub bir şâl
Yine kât kât leţâfet olmuşsuñ

Âteşin câme ile el-ğâşıl

[7b] → Hânümân-süz-ı tâkat olmuşsuñ

Nedir öyle nigâh-ı mestâne
Korkarım mest-i nahvet olmuşsuñ

Yâ o reftâr o kıdd ile kâmet
Doğrusu bir kıyâmet olmuşsuñ

Şöyle fehmi eylerim Reşâd yine
Mağrem-i bezm-i vuşlat olmuşsuñ

Fâik Reşâd Bey

1 Şubat sene 322

Reşk-i hûrân-ı cennet olmuşsuñ

Hüsn ü ândan ‘ibâret olmuşsuñ

Gül yañaqlarla gönca leblerle

Gülbün-i pür-ıarâvet olmuşsuñ

[8a] → Zerre-veş lâ-yu‘add fütâdelerin

Âfitâb-ı melâhat olmuşsuñ

Saña Meryem de görse ‘âşık olur

Hacle-ârâ-yı ‘işmet olmuşsuñ

Keşf ederseñ zamîr-i ehl-i dili

Varsa şâhib-kerâmet olmuşsuñ

Mişli yok bir güzelsiñ ammâ kim

Neyleyim mest-i naıvet olmuşsuñ

Gördük ey yâr çok ‘inâyetiñi

Bize ‘ayn-ı ‘inâyet olmuşsuñ

Fâik Reşâd Bey

2 Şubat sene 322

[8b]→ Açılıb gül-kıyâfet olmuşsuñ

Bir mücessem leıâfet olmuşsuñ

Tıfl iken de güzel idiñ melegim

Şimdi bir hür-ıal‘ât olmuşsuñ

Görmesem gözle rûhsuñ derdim

Ne diyem başka hâlet olmuşsuñ

Yaradan şaklasın yaman gözden

Güzelim ‘ayn-ı âfet olmuşsuñ

Güller üstünde deste sünbüller

Bir bahâr-ı şetâret olmuşsuñ

Tatlanır hânde gül cemâliñde

Gül-be-şekker-halâvet olmuşsuñ

Serv-i nâzında kâmet olmuşsuñ

Sevdiğim bir kıyâmet olmuşsuñ

Pey-rev olmuş Selâma ey Cüdî
[9a] → Semt-gîr-i selâmet olmuşsuñ

Seni sen fark eder misiñ bilmem
Âh bilseñ ne âfet olmuşsuñ

Kût-ı cândır leb-i nemek-rîziñ
Sen ser-â-pâ melâhat olmuşsuñ

Mu'allim Cüdî Efendi
3 Şubat sene 322

Açılıp pür-țarâvet olmuşsuñ
Gül-nihâl-i letâfet olmuşsuñ

Böyle ey nâzenîn-i bâlâ-rev
Nañl-i bâğ-ı şabâhat olmuşsuñ

[9b] → Âh ey nûr-ı çeşm-i âteş-reng
Reng-i âteşle âfet olmuşsuñ

Zevk-i 'aşkıñla hâ'ir ü mestim
Neş'e-efzâ-yı hâlet olmuşsuñ

Kimde var 'aceb mecâl-i şekîb
Sîne-efrûz-ı ținat olmuşsuñ

Cünd-i 'uşşâk ser-fedâ-yı rehiñ
Serv-i kaddiñle râyet olmuşsuñ

Seni tefsîre var mı tâb-ı kalem
Muşhaf-ı hüsne âyet olmuşsuñ

Tâb-âver olur mu çeşm-i Besîm
Âfitâb-ı kıyâmet olmuşsuñ

Besîm Efendi
5 Şubat sene 322

[10a] → Ne lețâfetli âfet olmuşsuñ
Âfitâb-ı lețâfet olmuşsuñ

İki yıl oldu görmedimdi seni
Nürdan serv-kâmet olmuşsuñ

Tıfl idiñ nâz u ‘işve bilmez idiñ
‘İşvelerden ‘ibâret olmuşsuñ

Kâmil olmuş da bedre dönmüşsüñ
‘Âlem-i zevke zînet olmuşsuñ

Doyamam lezzet-i melâhatıña
Başka bir zevk u lezzet olmuşsuñ

Büsedden kaçma böyle bir gülever
Gül-nihâl-ı zerâfet olmuşsuñ

Keşf-i râz etme ey Emîrî yeter
Mest-i cām-ı muhabbet olmuşsuñ

[10b] → Ey güzel sen ne âfet olmuşsuñ
Ehl-i ‘aşka felâket olmuşsuñ

Nice mümkün lisân ile ta‘rîf
Fevk-i lezzetde lezzet olmuşsuñ

Şanki fevvâre şeklini almış
Selsebîl-i le‘âfet olmuşsuñ

Saña ey ân perestiş etmedeyim
Revnağ-ı nûr-ı ‘işmet olmuşsuñ

Senden ey göz ümîdimi kesmem
Cilve-gâh-ı işâret olmuşsuñ

Hey meded âsitânı dildârıñ
Maşşer olmuş kıyâmet olmuşsuñ

Arama ey Emîrî şihhati âh
Mübtelâ-yı muhabbet olmuşsuñ

[11a] → Ne güzelsiñ ne âfet olmuşsuñ
Zübde-i nûr-ı kudret olmuşsuñ

Şanki Hağğın kemâl-i kudretine
Gökden inmiş de âyet olmuşsuñ

Tepeden tırnağa varınca dil
Başka başka le‘âfet olmuşsuñ

Görmesem görsem eylemem ârâm
Hânümân-süz-ı rāhat olmuşsuñ

Nedir ol nâz u şîve hande-i nûr
Ekmel-i hüsn-i şûret olmuşsuñ

Nazmımı gûş edince yâr dedi
Vâkıf-ı sırr-ı hikmet olmuşsuñ

Âferîñ ey Emîrî-i üstâd
Âşinâ-yı haķîķat olmuşsuñ

[11b] → Ey gönül sen ne ‘ibret olmuşsuñ
‘Aşık-ı naķş-ı kudret olmuşsuñ

Sensiñ ervāha cān viren ey ‘aşķ
Kâinât-ı haķîķat olmuşsuñ

Cevher-i nâ-nümüdesiñ gerçi
Rûh-ı icād-ı hilķat olmuşsuñ

Hüsn ile kesb-i ittiḥād edeli
Âfet ammā ne âfet olmuşsuñ

Seni ta‘rîfe kimde kudret var
Mazhar-ı sırr-ı vaḥdet olmuşsuñ

Encümen-gāh-ı sermediyyetde
Hüsne mir’ât-ı ḥayret olmuşsuñ

Ey Emîrî nedir bu nuṭķ-ı ‘acîb
Şimdi sen başķa ḥâlet olmuşsuñ

Ali Emîrî Efendi
8 Şubat sene 322

[12a] → Cāmi‘-i feyz-i fıtrat olmuşsuñ
Kıble-gāh-ı nezāhet olmuşsuñ

Mazhar-ı sırr-ı aḥsenü’t-taķvīm
Zübde-i nûr-ı kudret olmuşsuñ

Zümre-i mehveşān içinde bile
Hā’îz-i şān u şöhret olmuşsuñ

Sen o ħurşîd-i bî-bedelsiñ kim
Zîb-i şubĥ-ı şabâĥat olmuşsuñ

Gülşen-i ‘āleme tecellî ile
Nāşir-i bûy-ı cennet olmuşsuñ

Filorinalı Nāzım Bey
8 Şubat sene 322

[12b] → Güzelim pür-leĥāfet olmuşsuñ
Ser-i ‘uşşāka āfet olmuşsuñ

Reng-i rûyuñ görünce gül şolmuş
Güle bādî-i ĥaclet olmuşsuñ

Ĥüsn ü āniñ meşel gezer dilde
Sevdiğim pür-melāĥat olmuşsuñ

Perteviñden cihān olur pür-nür
Āfitāb-ı şabâĥat olmuşsuñ

Ĥilmî şimşād-ı ĥaddiñe meftûn
Başıma bir kıyāmet olmuşsuñ

Ferîĥ Muştafa Hilmî Paşa
11 Şubat 322

[13a] → Bir perîşān-ķiyāfet olmuşsuñ
Āĥ bir başķa āfet olmuşsuñ

Büyümüşsüñ nihāl-i serv gibi
Doğrusu pür-mehābet olmuşsuñ

Ĥāmetiñ her gören kıyām eyler
Şanki rûz-ı kıyāmet olmuşsuñ

Böyle bilmez idim bidāyetini
Nāzda bî-nihāyet olmuşsuñ

Ĥıyamam almağa seni ammā
Āĥ ey bûse ‘ādet olmuşsuñ

Ĥaĥ-ı sebziñle serpilüb büyüyüb
Nev-bahār-ı ĥarāvet olmuşsuñ

Bârekallâh ey güzîde-cemâl
Bir mücessem melâhat olmuşsuñ

Peyrev-i hâme-i Selâm olalı
[13b] → Ey kalem pür-belâgat olmuşsuñ

Üsküdarlı Tal'at Bey
12 Şubat sene 322
Velehu

Benden ey hâme-i güzîde-peyâm
Rûh-ı Tâhir Selâma söyle selâm

Âh bulsam onuñ hażîresini
Ġazeliñ istesem nazîresini

Reşk-i ezhâr u nükhet olmuşsuñ
Bir mücessem leţâfet olmuşsuñ

Daha dün nev-şüküfte gonca idiñ
Bugün ey şüh âfet olmuşsuñ

[14a] → Cân naşıl titremez hırâmıñdan
‘Ayn-ı hevl-i¹¹ kıyâmet olmuşsuñ

Âh âh o yâl ü bâl ile sen
Naħl-i Tûbâ-yı cennet olmuşsuñ

Der idim varsa rûha beñzersin
Şimdi rûhdan ‘ibâret olmuşsuñ

Kendiñi bilmiyorsun âh gönül
Ne kadar mest-i hayret olmuşsuñ

Ġaraziñ pâyına yüzüñ sürmek
Pek de meyyâl-i rif‘at olmuşsuñ

Halîl Edîb Bey
15 Şubat 322

[14b] → Haţ ile pür-vecâhet olmuşsuñ
Reşk-i bâĝ-ı terâvet olmuşsuñ

Ehl-i dil dillerinde ey meh-rû
Mihr-i burc-ı şabâhat olmuşsuñ
Hayl-i ağıyâra bûseler verdiñ
Hayli ehl-i safâhet olmuşsuñ
Halk meftun-ı kıdd-i mevzûnuñ
Kâmetiñle kıyâmet olmuşsuñ
Sâde-rûlarla ey dil-i sâde
Telef-i ‘ömre âlet olmuşsuñ
Ne bu dünyâda bir işe yaradıñ
Ne de meşğûl-i kâğız olmuşsuñ
Pend-i dil-bende olmadıñ dil-bend
Lâyıq-ı bend-i töhmet olmuşsuñ
Seni şad-pâre etmeli ey dil
[15a]→ Bâ’is-i şad-melâmet olmuşsuñ
Gazel-i rûh-bahş ile Hüsnî
Rûh-ı bezm-i zarâfet olmuşsuñ
Hâce Hüsnî Efendi
19 Şubat 322
[15b]→ Meme
Meme sen ümm-i ümmet olmuşsuñ
Ümm-i dünyâyâ ni‘met olmuşsuñ
Her doğan rûzesin seniñle açar¹²
Şanki iftâr-ı fıtrat olmuşsuñ
Cedvel-i sîm-i nehr-i cennetsiñ
Nîl-i Mısr-ı şabâvet olmuşsuñ
Lûle-i ‘ayn şîr-i şîrîniñ
Tâm meşrebce şerbet olmuşsuñ
Geçerek ferş dedim miyânından
Râh-yâb-ı tahâret olmuşsuñ

Lezzetiñ menne minnet etdirmez
 ˆurfe helvā-yı ˆudret olmuşsuñ

Bir veliyyü'n-ni'amsıñ 'āleme kim
 Cā-nişīn-i şadāret olmuşsuñ

Mu'allim Cūdī Efendi
 16 Şubat 322

[16a] → Cilve-gāh-ı melāhat olmuşsuñ
 Mefharet-baḥş-ı fıtrat olmuşsuñ

Devre-i ḥüsnü ān-be-ān dolaşub
 Ay gibi sen de āfet olmuşsuñ

Senden alındı bunca zīb ü cemāl
 Māye-dār-ı letāfet olmuşsuñ

Saña meftūn olur gören ādem
 Dāne-i ḥüsn-i ḥilkat olmuşsuñ

Yaralandım yeter ciger-pārem
 Yine ma'rüz-ı ḥiddet olmuşsuñ

Seni incitmesin şu nālişler
 Bir mücessem nezāket olmuşsuñ

Ne bu āh u enīn Kemāleddīn
 Şanki nevmīd-i vuşlat olmuşsuñ

Harputda: Kāmil Paşa Medresesi müderrisi Kemāleddīn Efendi
 16 Şubat 1322

[17b] → “Gül gibi pür-ṭarāvet olmuşsuñ
 Reng ü būdan 'ibāret olmuşsun”

Nāz u ḥüsnüñ letāfetiñ artmış
 Nev-bahār-ı şabāhat olmuşsuñ

Tāze-ter bir fidān idiñ evvel
 Şimdi naḥl-i melāhat olmuşsuñ

Dile efsāneler oḫur nazarıñ
 Āh bilseñ ne āfet olmuşsuñ

“Seni ey nev-nihâl görmeyeli”
“Büyümüş serv-ķāmet olmuşsuñ”

İbn Fānī Salāhaddīn Efendi
16 Mart 322

[18a] → Gül-i bāğ-ı ırāvet olmuşsuñ
Nev-‘arūs-ı leķāfet olmuşsuñ

Hoşça bŷy-ı letāfetiñle daħi
Şeh-i bŷy-ı meveddet olmuşsuñ

Hŷsn ŷ ān u sevād-ı hālīñ ile
Anlı şanlı bir āfet olmuşsuñ

Şöyle bir saçlarımı saçma ile
Ne de yoşma-ķıyāfet olmuşsuñ

Hele bir böyle ķadd u ķāmet ile
Şeh-i nāz-ı şehāmet olmuşsuñ

Seyr iden sīneñi taşaddur eder
Şadra rūh-ı melāhat olmuşsuñ

Gün gibi parlayub da dīdemde
‘Ayn-ı tāb-ı şabāhat olmuşsuñ

Bıkr-i maźmŷn u Zŷhre vechiñle
Şi‘re zīb-i berā‘at olmuşsuñ

Mahrŷkīzāde Ca‘fer Bey
16 Mart 322

[18b] → Hŷsn-i gŷlden ‘ibāret olmuşsuñ
Rŷh-ı cism-i letāfet olmuşsuñ

Sŷre-i Yŷsufu yazan haţţıñ
Bir kitāb-ı melāhat olmuşsuñ

Hele sŷķ-ı şuverde yoķ mişliñ
Başka resm ŷ ķıyāmet olmuşsuñ

Mezc idŷb ķahr u luţfu zātıñda
Dilberā baķ ne hālet olmuşsuñ

Biri cennet biri cehennem olub
Âh âh kıyâmet olmuşsuñ

Çorçarım ben nigâh-ı hışmıñdan
Delikanlı bir âfet olmuşsuñ

Âferin Cevdet-i sühan-pîrâ
‘Andelîb-i belâgat olmuşsuñ

Bâyezîd Hâcelerinden Cevdet Efendi
30 Mart 322

[19a] → Sen bir âfet-kıyâfet olmuşsuñ
Âfet ammâ ne âfet olmuşsuñ

Bu vücûd-ı laîf ü nâz ile
Bir mücessem leîfet olmuşsuñ

Reng ü bûyuñla tâze rûyuñla
‘Ayn-ı gülden ‘ibâret olmuşsuñ

Şîveden şermden o ğonce ruhuñ
Terleyüb pür-çarâvet olmuşsuñ

Seni ey gül fidânı görmeyeli
Ser çeküb sidre-kâmet olmuşsuñ

Berç urub evc-i nâz-ı behçetde
Mâh-tâb-ı melâhat olmuşsuñ

Hep sañadır teveccüh-i ‘âlem
Çible-i ehl-i hâcet olmuşsuñ

Çünkü sensin netice-i maşşûd
Her temennâya ğâyet olmuşsuñ

Fazliyâ añlaşılmaz aħvâliñ
Ben de bilmem ne hâlet olmuşsuñ

Maħmûd Fazlî Efendi
27 Nisan 323

Kaynaklar

- Abdülkadiroğlu, Abdülkerim ve Mehmet Sarı (2009). “Külliyât-ı Recâî-zâde Ahmed Cevdet (Nevâdirü'l-âsar, Zinetü'l-Mecâlis, Divânçe)”. *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 39: 323-333.
- Akün, Ömer Faruk (1995). “Fâik Reşâd”. *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 12. İstanbul: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları. 103-109.
- Akün, Ömer Faruk (2000). “İbnülemin Mahmud Kemal İnal”. *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 21. İstanbul: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları. 249-262.
- Altok, Zeynep (2012). “Nazire Mecmûalarına Tarihselci Bir Yaklaşım”. *Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*. Ed. Hatice Aynur vd. İstanbul: Turkuaz Yayınları. 135-155.
- Anar, Turgay (2012). *Mekândan Taşan Edebiyat*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Aydemir, Yaşar (2011). “Biyografi Kaynağı Olarak Mecmûalar”. *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları. 87-100.
- Bektaş, Ekrem (1993). “Cûdî Efendi, Muallim”. *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 8. İstanbul: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları. 80.
- Bursalı Mehmed Tahir (2000). “Ferik Mustafa Hilmi Paşa”. *Osmanlı Müellifleri*. C. 2. Ankara: Büro Yayınevi. 431.
- Çonoğlu, Salim (Haz.) (2009). *Florinalı Nâzım, Hatırât-ı Meşâhir*. Erzurum: Salımsöğüt Yayınevi.
- DİA (1995). “Encümen-i Şu'arâ”. *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 11. İstanbul: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları. 179- 181.
- Erdoğan, Mehtap (2014). “Hâşim, Hüseyin Hâşim Bey” *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
- Ergun, Saadeddin Nüzhet (1946). *Türk Şairleri*. İstanbul.
- Gürbüz, İncinur Atik (2012). “Şiir Mecmûalarının Biyografik Değerine Dair Araştırmalara Ek” *TÜBAR XXXII* (Güz): 147-157.
- Gürbüz, Mehmet (2012). “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi.” *Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*. Ed. Hatice Aynur vd. İstanbul: Turkuaz Yayınları. 99-113.
- Gürbüz, Mehmet (2011). “Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmûaları”. *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları. 315-328.
- Hüseyin Vassaf (2012). *Bir Eski Zaman Efendisi İbnülemin Kemal İnal, Kelmâ-lü'l-Kemâl*. Haz. Fatih M. Şeker ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (Der.) (yty). *Gülzâr-ı Nezâir*. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T 10865.

- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (1999). *Son Asır Türk Şairleri I*. Haz. Müjgan Cumhur. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (1988). *Son Asır Türk Şairleri I-IV*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (2000). *Son Asır Türk Şairleri II*. Haz. Kayahan Özgül. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- İnalcık, Halil (2011). *Has-Bağçede 'Ays u Tarab: Nedimler Şairler Muribler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kalpaklı, Mehmet- Walter G. Andrews (2009). "Toward A Meclis-Centered Reading Of Ottoman Poetry". *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları)* 33/I: 309-318.
- Kılıç, Dedebey (2005). *Mehmed Tâbir Selâm Divanı: Tanıtım ve Transkripsiyonlu Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Köksal, M. Fatih (2012). "Şiir Mecmûalarının Önemi ve 'Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi' (MESTAP). *Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkamarı*. Ed. Hatice Aynur vd. İstanbul: Turkuaz Yayınları. 409-431.
- Köksal, M. Fatih (2011). "Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmûaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmûası". *Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları. 449-468.
- Köksal, M. Fatih (2006). *Sana Benzer Güzel Olmaz, Divan Şiirinde Nazire*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurnaz, Cemal ve Yaşar Aydemir (2013). "Mecmûalara Sorulması Gereken Sorular". *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 8/11: 51-64.
- Özgül, Kayahan (2006). "Osmanlı'nın Son Encümen-i Şu'arâsı". *Türk Edebiyatı Tarihi III*. Ed. Talat S. Halman vd. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. 83-93.
- Özgül, Kayahan (2012). *XIX. Asrın Özel Bir Mahfeli Olarak Encümen-i Şu'arâ*. Ankara: Kurgan Kitap.
- Quinn, Meredith M. (2012). "Houghton Ms Turk 11 ve Kişisel Mecmûaların Söyledikleri ve Söyleyebilecekleri". *Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkamarı*. Ed. Hatice Aynur vd. İstanbul: Turkuaz Yayınları. 255-270.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. (1997). *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tâbir Selâm Divanı*. Millet Yazma Eser Kütüphanesi AEmnz 212/1.
- Tayşi, M. Serhan (1989). "Ali Emîrî Efendi". *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 2. İstanbul: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları. 390-391.

- Toros, Taha (1998). *Türk Edebiyatından Altı Renkli Portre*. İstanbul: İsis Yayımcılık.
- Uzun, Mustafa (2012). “Üsküdarlı Talât”. *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 42. İstanbul: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları. 376-377.
- Yekbaş, Hakan (2014). “Edîb, Halil Edîb Bey”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
- Yetiş Kazım (1992). “Beşiktaş Cem’iyyet-İ İlmiyyesi”. *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 5. İstanbul: Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları. 552-553.
- Yunus Emre (2012). *Divân-ı İlâhiyyât*. Haz. Mustafa Tatçı. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Yüksel, Süheyla (2014). “Fâik Reşâd”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
- Zülfe Ömer (2011). “Biyografik Bilgiler Açısından İki Nazire Mecmûası”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4 (18): 151-169.

Veri Kaynakçası

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü

http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=arama_sonuc&genel_arama=faik+re%C5%9Fad [Erişim: 12.05.2015]

http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=arama_sonuc&detayli_arama=1&M_AD=h%C3%BCseyin+ha%C5%9Fim [Erişim: 12.05.2015]

Açıklamalar

- ¹ İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi İbnülemin (nr. 3453) Koleksiyonu’nda yer alan ve yazım tarihi bilinmeyen bu mecmûa, kırmızı düz meşin ciltli olup ölçüleri 196x128 (150x95) mm’dir. Cildin üzerine “Yazma Mecmûa” şeklinde Latin harfli bir not düşülmüştür. Aynı zamanda ciltte 10865 şeklinde farklı bir tasnif numarası daha bulunmaktadır. Bu numara, kütüphanede yapılan güncelleme sonrası yazmanın aldığı güncel tasnif numarasıdır. Araştırmacıların her iki numarayla da esere ulaşması mümkündür. Eser, rika hattıyla kaleme alınmıştır. Bir boş varakla (16b-17a) birlikte toplam on dokuz varaktan oluşan mecmûada satır sayıları sayfalara göre değişkenlik göstermektedir. Mecmûada yer alan boş varaklar, mecmûaya eklenmesi düşünülen başka nazirelerin de olabileceğini ve onları tarih sırasına uygun şekilde yerleştirmek üzere İbnülemin’in bu sayfaları bilinçli bir şekilde boş bıraktığını düşündürmektedir.
- ² Mecmûalardaki biyografik bilgilerin değerlendirilmesine dair bkz. Aydemir (2011), Köksal (2011), Gürbüz (2011), Zülfe (2011), Gürbüz-Atik (2012), Kurnaz-Aydemir (2013)). Ayrıca mecmûada yer alan Tâhir Selâm Bey’in biyografisinin, *Son Asır Türk Şairleri*’nin “Selâm Bey” maddesinde yer alan bilgilerin bir taslağı/özü şeklinde olduğu görülmektedir (İnal 1988: 1684-1685). Bu durum, İbnüle-

min'in önce *Gülzâr-ı Nezâir*'deki bu biyografiyi yazdığını ve sonrasında tezkiresinde bu taslağı genişletmiş olabileceğini düşündürmektedir.

3 Üsküdarlı Talat Bey'in aşağıdaki nükteli beyitleri, bu söz düellosuna merhûm Tâhir Selâm'ın da dâhil edilmeye çalışıldığı gösterir:

Benden ey hâme-i güzîde-peyâm
Rûh-ı Tâhir Selâm'a söyle selâm
Âh bulsam onun hazîresini
Gazelin istesem nazîresini (İnal, yty: 13b)

Tâhir Selâm'a hitaben yazılmış olan bu iki beyit, diğer nazirelerin kafiye sistemiyle uyum göstermemekte ve bu özelliğiyle mecmûanın bütünlüğü içinde biçimsel bir fonksiyon üstlenmemektedir.

4 Bu gazel, birtakım farklarla, *Tâhir Selâm Divanı*'nda da yer almaktadır (bkz. Millet Yazma Eser Kütüphanesi AEmnz 212/1 v. 15b, Kılıç (2005).

5 Mecmûalara sorulabilecek çeşitli sorular için bkz: Kurnaz-Aydemir (2013).

6 Söz konusu adlandırmanın Süleyman Nazif'e ait olduğunu bilinmektedir (bkz. Anar 2012: 162).

7 Bu bağlamda değerlendirilebilecek bir diğer edebî mahfil Recâizâde Ahmed Cevdet Efendi'nin konağıdır. Ahmed Cevdet Efendi, "XIX. yüzyılın ilk yarısında İstanbul'da daha çok fennî ve edebî konularda faaliyet gösteren ilmi bir topluluk olan" Beşiktaş Cem'iyet-i İlmiyyesi'ne mensuptur. Bu cemiyetin toplantılarında edebî sohbetler ve şiir müsabakaları yapıldığı bilinmektedir. Recâizâde Ahmed Cevdet Efendi, konağında yapılan bu toplantılarda okunan ve beğenilen şiirleri daha sonra bir araya getirmiş ve bu şiirler *Nevâdirül-âsâr* adıyla kardeşi Şâmil Efendi tarafından yayımlanmıştır (Yetiş (1992), Abdülkadiroğlu vd. (2009)). Derleyenin "şahsî sanat zevkini tatmin etmek amacı"yla (Gürbüz 2012: 103) oluşturduğu bu mecmûa, -tıpkı *Gülzâr-ı Nezâir* gibi- söz konusu mahfilin edebî zevkini yansıtmaması, XX. yüzyıla taşınmış meclis kültürü ve bunun etrafında oluşmuş sosyal ağları temsil etmesi açısından önem taşımaktadır.

8 Muallim Cûdî'nin bu mutasavvîfâne tavrını, mecmûada sıra dışı bir örnek olarak karışımıza çıkan ve "kudret sütü" bağlamında bir anlam üstlenen "Meme" başlıklı naziresinde görmek mümkündür.

9 Eğer gül görmek istiyorsan kendi yanağına, eğer hazan yaprağı görmek istiyorsan benim tarafıma (yanağıma) bir bak.

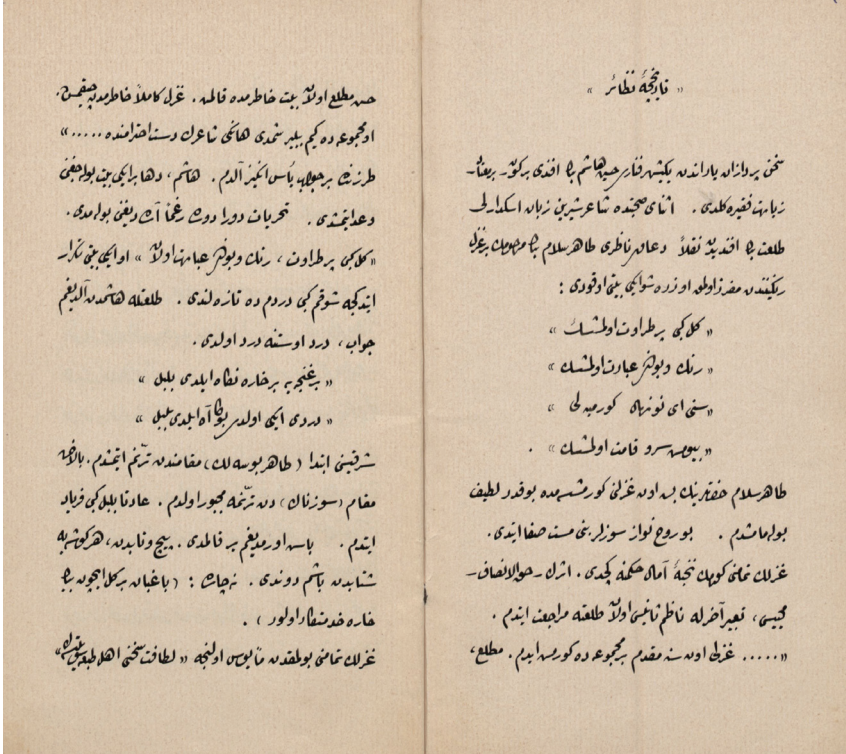
10 Ey yüce tabib, va'dini yerine getir!

11 kâmetiñle (Bu kelime, mecmûada "ayn-ı hevl" ibaresine alternatif olarak verilmiş ve tıpkı dipnot sistemi gibi imlenip derkenara not düşülmüştür).

12 Bozar. (Bu kelime, mecmûada "açar" ibaresine alternatif olarak verilmiş ve tıpkı dipnot sistemi gibi imlenip derkenara not düşülmüştür).

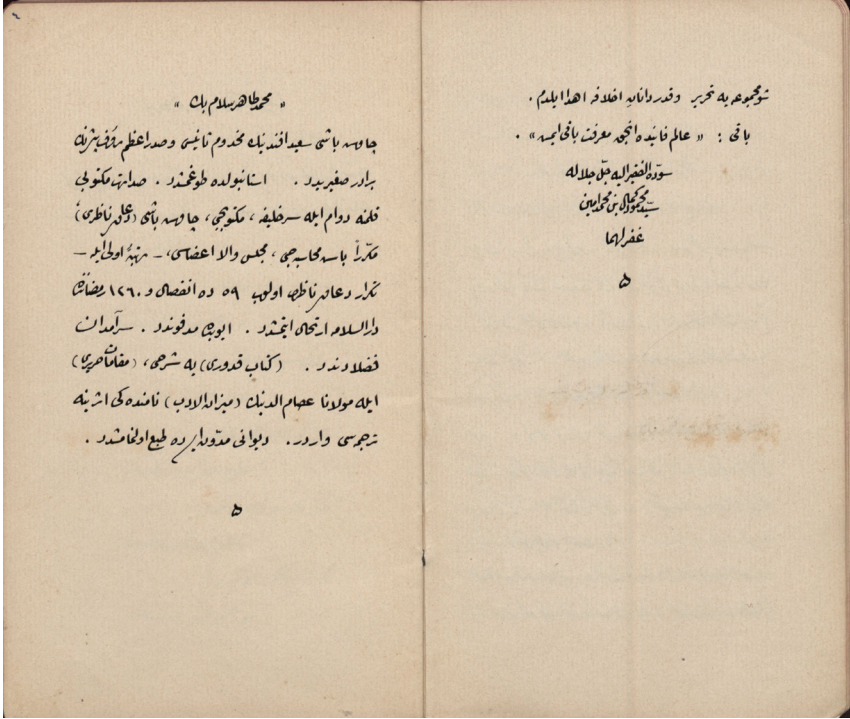
Ek I

Gülzâr-ı Nezâir 1b-2a

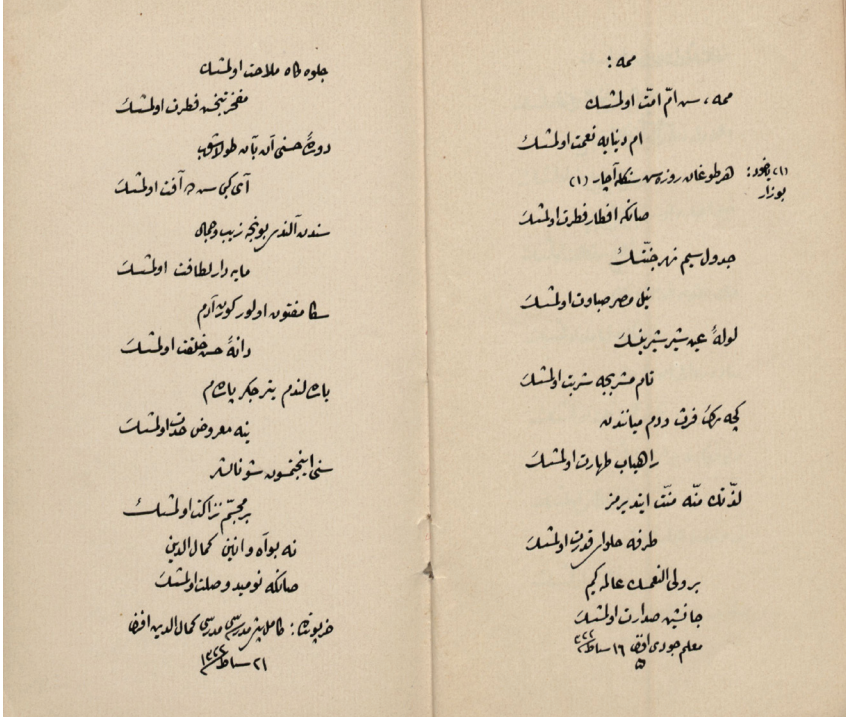
Ek II

Gülzâr-ı Nezâir 3b-4a

EK III

Gülzâr-ı Nezâir 15b-16a

A Nazire Compiler of the Late Ottoman Literature: İbnülemin Kemal İnal and his *Gülzâr-ı Nezâir**

Nagihan Gür**

Abstract

This study discusses the nazire compilation *Gülzâr-ı Nezâir* located in the İbnülemin Collection of the Istanbul University Rare Books Library. This compilation, gathered together by İbnülemin Kemal İnal, is of great importance in terms of understanding the evolution of Ottoman literature in the twentieth century and tracing the literary milieu around the figure of İbnülemin. In this regard, this article analyzes the relationship between İbnülemin Kemal İnal and the authors of nazires in *Gülzâr-ı Nezâir*, who were among the important poets and bureaucrats of the period. By dealing with the idea of creating encümen, this article will try to explain the social network of these nazire authors and the place where this network stands in the Ottoman literary traditions. Besides all these, some assessments about these nazires will be revealed and the function of these nazires in terms of the continuity of the Ottoman literary traditions and Encümen-i Şu'arâ will be examined.

Keywords

İbnülemin Kemal İnal, *Gülzâr-ı Nezâir*, Encümen-i Şu'arâ, late Ottoman literature, nazire-writing, mecmûa (collected works), literal and social circle, meclis

* Received: 07 July 2015 - Accepted: 04 December 2015

** Assist. Prof. Dr., Social Sciences University of Ankara, School of Social Sciences and Humanities, Department of Turkish Language and Literature – Ankara/Turkey
ngn.gur@gmail.com

Составитель назире в позднеосманской литературе Ибнүльэмин Кемаль Инал и его сборник «Гюльзар-и Незаир»*

Нагихан Гюр**

Абстракт

В работе рассматривается сборник назире (подражаний) «Гюльзар-и Незаир» из коллекции Ибнүльэмина в собрании редких книг библиотеки Стамбульского университета. Этот сборник, составленный Ибнүльэмином Кемалем Иналом, имеет большое значение для понимания эволюции Османской литературы в XX веке, а также он важен с точки зрения выявления литературной среды, в которой вращался Ибнүльэмин. В связи с этим, в данной статье анализируется взаимосвязь между Ибнүльэмином Кемалем Иналом и авторами назире, собранными в «Гюльзар-и Незаир», которые были важными поэтами и чиновниками своего времени. Исходя из имевшей место идеи создания «коллегии», делается попытка отследить общественные связи между авторами назире и определить место этих связей в османской литературной традиции. Наряду с этим, будут сделаны некоторые оценки назире, и рассмотрена их функция с точки зрения непрерывности османских литературных традиций и идеи Энджумен-и Шуара (коллегии поэтов).

Ключевые слова

Ибнүльэмин Кемаль Инал, «Гюльзар-и Незаир», Энджумен-и Шуара, османская литература позднего периода, межджумасборник, литературные и общественные круги, межджлис

* Поступило в редакцию: 7 июля 2015 г. - Принято в номер: 4 декабря 2015 г.

** Ст. преп., д-р., Анкарский Университет общественных наук, факультет общественных и гуманитарных наук, отделение турецкого языка и литературы – Анкара / Турция
nghn.gur@gmail.com

